

Z ŻYCIA PTL

O konieczności zróżnicowania sposobów zagospodarowania i metod urządzania lasu w Polsce

О необходимости дифференциации способов ведения лесного хозяйства и методов лесоустройства в Польше

About the necessity of the differentiation in forest management means and survey methods in Poland

Z prac Komisji Zagospodarowania Lasu przy Zarządzie Głównym Polskiego Towarzystwa Leśnego.

Zastosowanie właściwych sposobów zagospodarowania i odpowiednich metod urządzania lasu odgrywa poważną rolę w organizacji produkcji leśnej. Znaczenie tych zagadnień zwiększa się w miarę wzrostu intensywności gospodarstwa leśnego. Uintensywnienie zaś gospodarstwa stanowi niezbędny warunek zaspokojenia stale rosnącego zapotrzebowania na drewno różnej jakości.

Zdając sobie sprawę z wagi tych zagadnień w chwili bieżącej jak i w ujęciu perspektywicznym. Komisja Zagospodarowania Lasu PTL przyjęła za główny kierunek swej działalności opracowanie szeregu problemów dotyczących organizacji gospodarstwa leśnego, rozważenia tych problemów w szerokim gronie naukowców i praktyków, a następnie przekazania przedyskutowanych materiałów w formie wniosków resortowi leśnictwa do wykorzystania.

Styl pracy Komisji polega na organizowaniu konferencji terenowych i kameralnych zebrań dyskusyjnych z referatami naukowymi. Sprawozdania z konferencji terenowych znalazły oddźwięk na łamach „Sylwana”. W związku z aktualnie prowadzonymi pracami nad zmianą instrukcji urządzania lasu i regionalizacją zasad hodowlanych, Komisja uznała za celowe opublikowanie wyników zebrań dyskusyjnych poświęconych omówieniu niektórych problemów. Wysunięte wnioski zostają przedstawione w niniejszym doniesieniu w kolejności rozpatrywania tematów poruszonych w trzech referatach.

I. „Podstawy określania wieku rębności w drzewostanach mieszanych”.

Referat pod tym tytułem opracowany przez dr inż. Tadeusza Gierlińskiego został wygłoszony w kwietniu 1962 r. w SGGW i powtórzony na zebraniu Komisji w marcu 1963 r. W wyniku dyskusji wysunięto następujące wnioski:

1. Badania w drzewostanach sosnowo-dębowych i dębowo-sosnowych na siedlisku lasu mieszanego wykazały, że w drzewostanach mieszanych może występować więcej niż jeden gatunek główny. Użytkowanie drzewostanów mieszanych składających się z gatunków o różnej właściwości biologicznej i o różnym znaczeniu technicznym w wieku rębności, określonym dla tzw. gatunku panującego, może przynieść gospodarce leśnej wielkie szkody.

2. Podstawą do określenia właściwego wieku rębności powinno być ustalanie celu produkcji dla gospodarstw bądź dla drzewostanów (w zależności od stosowanej metody urządzania lasu).

Przy określaniu celu produkcji należy brać pod uwagę nie tylko pożądany skład drzewostanów, lecz także rodzaj sortymentu, bądź grupy sortymentów, dla uzyskania których byłoby możliwe maksymalne wykorzystanie zdolności produkcyjnej siedliska oraz zabezpieczenie gospodarki narodowej w drewno pożądanej jakości.

Ogólną zasadą przy ustalaniu celu produkcji drzewostanów danego typu lasu, powinno być to, aby wiek dojrzałości technicznej określony dla danego celu produkcji nie następował przed wiekiem dojrzałości ilościowej i po wieku dojrzałości naturalnej (kiedy przyrost bieżący drzewostanu jest równy bądź mniejszy od naturalnego odpadu).

3. Przy jednakowym, co do nazwy, celu produkcji różne gatunki osiągają dojrzałość w różnym wieku. W drzewostanach dębowo-sosnowych na siedliskach odpowiadających obu gatunkom różnica ta wynosi około 40 lat.

4. We wszystkich drzewostanach mieszanych o dwu lub większej liczbie gatunków głównych należy stosować taki sposób zagospodarowania i taką metodę urządzania, które pozwalają na zróżnicowanie wieku rębności poszczególnych gatunków z jak najszerszym uwzględnieniem potrzeb hodowlanych. Taką metodą urządzania lasu jest metoda siedliskowo-drzewostanowa w ścisłym tego słowa znaczeniu.

5. Jeżeli konkretne warunki hodowlane absolutnie nie pozwalają na zróżnicowanie czasu wyřębu poszczególnych gatunków, przy określaniu wspólnego wieku rębności drzewostanów mieszanych należy koniecznie uwzględniać zdolności produkcyjne wszystkich gatunków głównych tworzących drzewostan.

6. Jako zasadnicze kryteria przy ustalaniu wieku rębności należy uważać:

- a) dojrzałość techniczną drzewostanu,
- b) dojrzałość wartościową drzewostanu.

Ponadto trzeba uwzględniać strukturę wieku danego gospodarstwa oraz zapotrzebowanie gospodarki narodowej na drewno odpowiedniej jakości.

II. „Siedliskowo-drzewostanowa metoda urządzania lasu i możliwości zastosowania jej w Polsce”.

Referat pod tym tytułem opracowany przez dr Tadeusza Gierlińskiego został wygłoszony 26. IV. 1963 r. na zebraniu Komisji¹, na którym uchwalono następujące wnioski:

1. Ze względu na to, że niektóre kategorie naszych lasów wymagają indywidualnego ustosunkowania w zakresie sposobu zagospodarowania, ładu czasowego i ładu przestrzennego, w pozostałych zaś lasach możliwe jest rozwiązywanie tych problemów w ramach tzw. gospodarstw, konieczne jest stosowanie równoległe dwóch metod urządzania lasu:

a) kombinowanej metody siedliskowej i klas wieku (obecnie stosowanej),

b) siedliskowo-drzewostanowej metody urządzania lasu.

2. We wszystkich lasach grupy I i grupy II wymagających indywidualnego traktowania, np. w cennych drzewostanach mieszanych we wszystkich drzewostanach wymagających przerębowego sposobu zagospodarowania, w cennych sośninach mazurskich, w świerczynach z drewnem rezonansowym, w drzewostanach podlegających szkodliwym wpływom różnych czynników organicznych i nieorganicznych oraz w części lasów drobnej własności wymagających indywidualnego traktowania — należałoby wprowadzić siedliskowo-drzewostanową metodę urządzania lasu. W pozostałych lasach powinna obowiązywać metoda obecnie stosowana.

3. W zależności od konkretnych warunków, tj. przede wszystkim od intensywności gospodarstwa leśnego, od struktury urządzanych drzewostanów, od sposobu zagospodarowania i od zabezpieczenia kadrowego należy stosować różne warianty metody siedliskowo-drzewostanowej, a mianowicie:

a) metodę siedliskowo-drzewostanową dla gospodarstw przerębowych (zbliżoną do metody kontrolnej),

b) metodę siedliskowo-drzewostanową dla gospodarstw przerębowo-zrębowych, opartą na „docelowej” (pożądaney) przeciętnej pierśnicy jako zasadniczym wykładniku przyjętego celu produkcji w postaci optymalnego zapasu i przyrostu miąższości, pożądanej struktury sortymentowej będącej głównym celem produkcji oraz na indywidualnym sposobie rozwiązywania ładu przestrzennego. Przy czym docelową przeciętną pierśnicę w tym sposobie zagospodarowania należałoby korygować ze względu na okres odnowienia i wielkość wyjmowanej masy drzewnej w poszczególnych cięciach,

c) metodę siedliskowo-drzewostanową dla gospodarstw zrębowych, opartą także na docelowej przeciętnej pierśnicy i na indywidualnym sposobie rozwiązywania ładu przestrzennego.

4. Za decydujące kryteria przy ustalaniu wielkości użytków przedrębnych w siedliskowo-drzewostanowej metodzie urządzania lasu należy przyjąć: istniejący i optymalny zapas drzewostanów, jakość tych drzewostanów oraz spodziewany ich przyrost określony (zależnie od aktualnych możliwości) metodą pomiaru wstecz, bądź na podstawie tablic zasobności z uwzględnieniem stanu faktycznego drzewostanów.

5. Do zapewnienia planowego prowadzenia wszelkich zabiegów w po-

¹ Na tym samym zebraniu wygłoszony został także referat doc. Tadeusza Trampiera pt. „Metody urządzania lasu”.

szczególnych drzewostanach wskazane jest założenie dla każdego z nich oddzielnej kartoteki, która w dużej mierze ułatwi planowanie i kontrolowanie bieżących i perspektywicznych prac w poszczególnych drzewostanach i w całym obiekcie.

6. Pożądane byłoby tworzenie właściwie rozumianych gospodarstw, łączących w sobie drzewostany różnych klas wieku o jednakowym celu produkcji i sposobie zagospodarowania również przy siedliskowo-drzewostanowej metodzie urządzania lasu. Gospodarstwa te byłyby pewną pomocą przy ustalaniu celu produkcji, a pośrednio przy określaniu dojrzałości poszczególnych drzewostanów.

7. Do obecnie obowiązującej instrukcji urzędniowej należałoby wprowadzić osobny rozdział dotyczący urządzania lasu metodą siedliskowo-drzewostanową. Projekt takiego rozdziału powinien być poddany szerokiej dyskusji przy udziale naukowców i praktyków.

8. Obowiązująca we wszystkich pozostałych, nie wymienionych w punkcie 2 lasach grupy II metoda kombinowana siedliskowa i klas wieku powinna uwzględniać następujące postulaty:

a) zróżnicowanie wieku rębności w zależności od ustalonych celów produkcji i górnej granicy dojrzałości drzewostanów,

b) wprowadzenie właściwie rozumianych gospodarstw w ujęciu zawartym w podręczniku „Urządzanie lasu” Dreszera i Zabielskiego, a tym samym zlikwidowanie niejasności postawienia tego zagadnienia w obecnej instrukcji,

c) przewidzenie obowiązku ustalania tzw. docelowych składów drzewostanów, jako zasadniczych, mobilizujących elementów planowania hodowlanego w leśnictwie.

III. „Udoskonalone sposoby zagospodarowania lasu stosowane w Szwajcarii oraz możliwości wprowadzenia ich w naszych warunkach.”

Referat pod tym tytułem opracowany przez dr inż. Eugeniusza Bernadzkiego, został wygłoszony na zebraniu Komisji w dniu 19. II. 1965 r.

Na podstawie referatu i dyskusji opracowano następujące wnioski.

1. Dążąc do intensyfikacji gospodarstwa leśnego należy przyjąć zasadę zróżnicowanego sposobu zagospodarowania lasu w celu maksymalnego wykorzystania potencjalnych zdolności produkcyjnych siedlisk leśnych.

2. W celu zrealizowania tej zasady zachodzi potrzeba powołania zespołu pracowników naukowych i terenowych na szczeblu centralnym, a być może i wojewódzkim, dla wytypowania obiektów leśnych wymagających w pewnej kolejności zastosowania przerębowego i przerębowo-zrębowego sposobu zagospodarowania.

3. Postulat zróżnicowania sposobu zagospodarowania powinien być uwzględniony przy opracowywaniu nowej instrukcji urządzania lasu i regionalizacji zasad hodowlanych.

Opracował dr inż. *Tadeusz Gierliński* sekretarz Komisji Zagospodarowania Lasu PTL

Praca wpłynęła do Komitetu Redakcyjnego 2 czerwca 1965 r.